

De auteur zet uiteen hoe de parlementaire handelingen openbaar gemaakt werden, beschrijft de ontwikkeling van de parlementaire pers, haar invloed in de parlementaire geschiedenis, en omgekeerd, de invloed van het parlement in de geschiedenis van de pers. Ter sprake komen journalisten als Noordziek, Lion en Belinfante, de relaties van Willem I, Thorbecke, Kuiper, Lohman en Schaepman tot de pers, en affaires als die van de Belgische oppositiepers, de Limburgse brievenhistorie, het aftreden van Marchant enz.

Het snelle betoog onttaardt soms in vluchtige schetsen. Al in het begin wordt de lezer getraceerd op een verzameling citaten en

anekdoten in plaats van een systematische uiteenzetting. Jammer genoeg krijgen de troebele bronnen van de politieke bladen onvoldoende indringende behandeling (blzz. 31, 70, 72vv). Het 'zonderling mengsel van liberale oppositiebladen, door de regering gesubsidieerde organen en radicale schandaalbladen' (blz. 110) had nader ontleed kunnen worden. Niet dat de schrijver eraan voorbijgaat, maar de lezer wenst méér en grondiger op de hoogte gesteld te worden.

Desondanks beveel ik deze studie gaarne aan bij collegae, belast met het onderwijs in de geschiedenis en staatsinrichting. Zij zullen dr. Cramer's boek met genoegen lezen.

A. F. MANNING

DR. J. S. BARTSTRA, *Handboek tot de Staatkundige geschiedenis van de landen van onze beschavingskring van 1648 tot heden*, 's-Hertogenbosch 1959 (uitg. L. C. G. Malmberg, intekenprijs f 28,50).

Elf jaar na de eerste druk van dit bekende handboek is een begin gemaakt met een tweede uitgave. Er zullen nu vijf delen verschijnen. De tekst en de literatuuropgave zijn met zorg en succes bijgeschaafd of aangevuld. In dit eerste deel geeft de schrijver een nieuw hoofdstuk in de vorm van een schets van de 'maatschappij en cultuur in het midden der 17de eeuw'. Bovendien stelt hij nu de caesuur in 1774 (1ste druk: 1763), zodat het eerste hoofdstuk uit het oude deel II is bijgevoegd.

Voor dit opus verwierf Bartstra indertijd de 'prijs voor het meesterschap' van de Leidse Maatschappij en het lidmaatschap van de Koninklijke Academie van Wetenschappen.

In onze kringen wordt Bartstra's Handboek misschien wel het meest intensief geraadpleegd. Met zoveel enthousiasme zelfs,

dat een leerboek-schrijver enkele jaren geleden, méér dan zich door Bartstra te laten inspireren, hem op bedenkelijke wijze heeft geparafraseerd! Ik geloof niet, dat Bartstra met zo iets erg gelukkig is, maar het feit is typerend.

Een gelukwens en blijk van hernieuwde bewondering is op zijn plaats, voor een boek dat in onze boekenkasten héél dicht bij de hand staat. Eén vraag slechts: dekt de — nieuwe — ondertitel van dit deel: 'Nederland tussen de andere grote mogendheden, 1648 tot 1774' wel de tekst? Dat doet immers verwachten, dat of de Republiek gelijkwaardig aan de buitenlandse mogendheden werd beschouwd (tot 1774?), of dat de positie van de Republiek centraal was gesteld in het betoog.

A. F. MANNING

NIEUWE POCKETBOEKEN

Temidden van de grote massa pocketboeken, waarmede de boekhandel wordt overstroomd, bevinden er zich vrij wat, die over archeologische of historische onderwerpen handelen. Er zijn verscheidene belangrijke studies onder, die ook voor het grote publiek en niet te vergeten voor onze leerlingen uitermate leesbaar zijn.

Van de uitgeverij Het Spectrum ontvingen

wij een populariserend werkje van de onlangs overleden Engelse archeoloog V. Gordon Childe: *De prehistorie der Europese samenleving* (Prisma nr. 447), waarvoor de Amsterdamse hoogleraar prof. Glasbergen een inleiding schreef. Op het einde van zijn leven geraakte Childe sterk onder invloed van C. F. C. Hawkes, die in de prehistorische culturen van Europa niet alleen verbasterde en

barbaarse versies van Oosterse beschavingen zag.

Uit de meer wetenschappelijk bedoelde Aulaserie ontvingen wij van dr. J. de Vries: Heldenlied en heldensage, een studie over de verschillende aspecten van de Indogermaanse epiek, die primair voor literatuurhistorici van belang is, maar die ook de geschiedkundige kan interesseren. Speciaal moge ik verwijzen naar het tiende hoofdstuk over de historische achtergrond van de heldensage, zoals van de Nibelungen, de Cid enz. (Aula nr. 25).

Zeer gedegen is Aulaboek nr. 20 van prof. dr. A. von Martin: Sociologie van de Renaissance, waarin de schrijver het Renaissance-probleem tracht te benaderen door een sociologische behandeling i.p.v. de zuiver historische. Het boekje geeft een prachtige dwarsdoorsnede van de tijd, waarin een burgerlijke cultuur tot ontwikkeling komt.

De uitgeverij De Haan te Zeist geeft sedert enige tijd de Phoenixpockets uit, die over het algemeen zeer verzorgd zijn met veel illustraties op glanzend papier. Van Leonard Cottrell verscheen een populair en vlotge-

schreven werkje over het Nabije Oosten: De bakermat van onze beschaving. Nu de belangstelling voor de oude wereldrijken in het oostelijk bekken van de Middellandse zee zo groot is, zal dit boekje zeker vele lezers vinden. Van Joan Evans' boek: Life in mediaeval France, waarvan de oorspronkelijke uitgave vrij kostbaar is, verscheen een Nederlandse vertaling onder de enigszins misleidende titel: Leven in de Middeleeuwen. Helaas moet ons van het hart, dat de vertaling van dit overigens voortreffelijk boek getuigt van een wel zeer gebrekkige kennis van de historische terminologie, waardoor het lezen veelal tot een ergernis wordt. Ik moge een kleine bloemlezing van ergerlijke fouten aanhalen: Hendrik VII i.p.v. Hendrik II, Benoît de St. More, Baldwin II, Clement III, Ratisbou. Het verdient waarlijk aanbeveling ook aan de vertaling van het pocketboek de nodige aandacht te besteden! Misschien is het niet te onbescheiden om dan tevens te verzoeken eventuele literatuuropgaven en bronverwijzingen ook in de Nederlandse uitgave op te nemen.

S. B. J. ZILVERBERG

A. MIRGELER: *Geschiedenis van Europa*. Ned. vertaling J. van Os. Uitg. J. J. Romen & Zoon, Roermond-Maaseik, 1959. Geb. f 22,50.

Er is in de laatste jaren een ernstig streven te komen tot een geschiedenis van Europa als een eenheid. Enige tijd geleden verscheen van de hand van prof. Hk. Brugmans een eerste deel van zijn *Histoire de l'Europe*, thans ligt een Nederlandse vertaling van een Duits werk in één deel over hetzelfde onderwerp voor ons.

Het is zeker geen eenvoudige taak om in een vijfhonderd bladzijden de geschiedenis van ons werelddeel van de vroege Middeleeuwen tot de twintigste eeuw samen te vatten, een moeilijkheid waarvan de auteur zich dan ook wel terdege bewust moet zijn geweest. Het gaat Mirgeler niet om volledigheid in een geschiedenis van Europa, maar wel om een visie op Europa, dat hij zeker niet wil beperken tot het westelijk gedeelte ervan. Er moet heel wat studie aan het schrijven zijn voorafgegaan, al maakt de schrijver slechts sporadisch gebruik van literatuurverwijzingen. Ik heb het fraai uitgegeven boek met grote belangstelling gelezen en daarbij zeer

genoten van de veelal bijzonder knappe formuleringen die getuigen van grote kennis van de materie. Toch zal men hier en daar de accenten gaarne wat anders willen leggen. In het bijzonder meen ik, dat Mirgeler in de behandeling van bijv. de Hervorming en de Franse revolutie toch niet geheel geslaagd is. Een zinsnede als op p. 455 'De Franse Revolutie maakte een einde aan de geschiedenis van Europa, voor zover zij sinds de tijd der Karolingen een voortdurende eenheid had gevormd' lijkt mij toch wel een sterke vereenvoudiging van een zeer ingewikkeld historisch probleem. Voorts zijn m.i. de laatste eeuwen in de behandeling door de schrijver er wel wat mager afgekomen met betrekking tot de voorafgaande.

Deze kritische opmerkingen doen echter weinig af aan de grote bewondering die ik voor dit boek gevoel. Niet ten onrechte heeft de stad Aken de auteur voor dit werk de Karlspreis toegekend.

S. B. J. ZILVERBERG